

al ffor en casola --- quan és ben rullada [= torrada] --- gira-la hom de l'altra part. E age hom ffit de bon *nogat*, que hom met en la cassola; puy torna la casola al forn tro que bulla» (*Libre de Sent Sovi*, cap. 199, *NCL.*, p. 204). S'usa encara en alguns guisats de peix (veg. *Gran Encicl. Cat.*, s. v.). *Nogat* 'pasta de farina, mel i nous, cuita al forn' [«E deuen saber que tots aquests fruïts --- si són cuïts ab mel o ab çucre, axí com a pinyonat o *nogat*, són menys nobils que en altre manera» (Arnau de Vilanova, *Obres II*, 235. 25, en la versió del S. xv de *Regiment de Sanitat*, però no en la de 1306); modernament en Massó, *Croquis pirenenes*: «Varen menjar un bocí i beure un gotet de *nogat*» (p. 32); cc. *nogat* «marc, tourteau de noix» (*PDPF*). *Nogalls* 'tuberclers carnosos i comestibles dels anysols'. *Noueta*, veg. supra *nou de la premsa*.

Nuils, m. pl. 'pinyola, residu de l'oliva després de l'extracció de l'oli' (*BDC* x, 118; *DFa.*), i *AlcM* recull *noills* 'residu de fruits o granes olioses' al Rosselló. Alart (*InuLC*) duu el següent exemple d'un document de 1433: «item, *noylls* de pressechs unze unçes», identificant el mot com *nobil* 'noyau'.³⁷ Això suggereix que *nuils* en un principi devia significar 'pinyols (d'olives etc.)', i per tant sembla ser una formació de *NUX* amb *-ICULUS*, o potser més aviat sigui metaplasme del seu afí *NUCLEUS* adaptat a *NUX* i a *-ILE* o *-ICULUS*.

CULTISMES: *Nucli* [*Fontserè, CiFiNat.* (lèxic)], pres del ll. *nüclëus* 'part mengívola de la nou o l'ametlla', 'bessó o pinyol de fruita', 'nucli', derivat de *nux* 'nou';³⁸ *nucleal*, *nuclear* [*nucleari* en Lab. 1888], *nucleat*, *nucleina*. *Nucula* [Lab. 1888], neologisme botànic, adaptació del ll. *nucula* 'noueta'; *nuculani*, *nuculós*. *Nucella*, pres del ll. *nucella*. *Nucifer*.

Nucleo-, forma prefixada del mot llatí *nucleus* 'nucli', que denota connexió o relació amb el nucli: *nucleoplasma*, *nucleobranqui* etc.

COMPOSTS CULTES: *Nuciforme*, *nucifforme*.

¹ M. Gual Camarena, *Voc. Com. Med.* (ed. Barcelona 1976), p. 370. — ² Evidentment té bastant d'antiguitat a judicar per la seva aparició en el *ThPu* d'Onofre Pou (1575): «*nous* o *anous*: *nux* iuglans» (p. 62); en data més recent fou usat per A. Ferrer Ginart en *Rond. de Men.*, p. xix. — ³ Els diccionaris valencians de *CRos* (1764), Sanelo, Escrig (1851), *MGadea*, tots donen aquesta forma; C. Salvador el dóna de Benassal (*Misc. Fabra*, 243) i A. Martínez Ruiz l'usa en *L'Oncle Canyís* (p. 72); es diu així també a Carlet i Foia de Castalla (Giner-Valor). A més, el parlar xurro de la zona d'Énguera-Canal de Navarres té amb *a-anuez* al costat de *nuez*. — ⁴ El veiem en *Costumari Man.*, vol. 1; crida l'atenció sobretot tal canvi del gènere també *AlcM*; en sentit contrari, la consciència del gènere femení ha produït la forma *nueza* (en lloc de *nuez*) a la regió de Benasc (Ferraz, p. 80). — ⁵ Incloent-hi el Pallars; JCoromines va registrar *la nõu* a Tor, Esterri i Tavascan (1934). — ⁶ La carta 375 de l'*Atl. Ling. des Pyr.-Or.* (ed. Guiter), mostra que tot el Rosselló, Conflent i part de Vallespir té *núgals* (pl.), mentre

nogals amb *o* tancada a Cerdanya i Prats de Molló amb els pobles de la rodalia i a la costa des de Portbou fins a Cotlliure. JCoromines va anotar *núgals* a Montferrer (Vallespir, 1959), Noedes (Confl.) i Clairà (Ross.), 1960; *noga* figura en una obra de Mn. E. Casaponce (citada per *AlcM*) i escrit *nougals* apareix en rima amb *remougas* en Saisset, *Catalanades* (ed. Marty, p. 114.7). Antigament es va dir *notz* (doc. de 1275 i 1284, Alart, *RLR* iv, 358 i 375). Llull també va usar *nots* en la seva poesia, però molt probablement com a mot occità, en rima amb *sotz*, *desots*, *sanglots*, tots amb *o* tancada (*Poesies*, *NCL.*, 129.648); cf. *nuca*, usual a Prada segons *AlcM* (?). ⁷ *Noga* apareix en un doc. de 1417-50 de Carcassona i en un altre de Narbona, també antic (*PSW*, s. v.); les continuacions d'aquesta forma tenen bastant d'extensió al costat de les de *nose* i *notz*: (*a*)*nugues* o *nues* (pl.), (*a*)*nugos* o *anuos* a Lluçanet (veg. carta 375 de l'*Atl. Ling. Pyr.-Or.*, ed. Guiter), *nougue* a Landes (Métivier, *Agric. des Landes*, 734), *noio* (< *noga*) a delphinès alpí, i *nuga* en el dial. lomb. de Val Sesia; notem a més el rum. *nucă* 'nou' (*noc* 'noguera'): suposen una base *NUCA probablement treta de *NUCARIA o bé formada de *NUX*, *NUCIS*, pel canvi de declinació (*FEW* vii, 257, n. 5); com indica Salvioni (*Studi Mediev.* i, 424, i *KJRPb.* ix, i, 89), *noca* es troba en el baix llatí d'Itàlia. És molt possible, emperò, que *noga* fos una formació secundària de *noguer*, *-era* en algunes parts. Notem, amb aquest motiu, que en certs llocs designa una espècie de nou grossa: el bearn. «la *nogue* désigne une noix de grosse espèce; ou bien encore entière recouverte de son écale» (Palay); lomb. *noyya* 'nou grossa' (*Revue Lomb.* li, 690) i en català fora del Rosselló és «una mena de nou grossa amb la closca fluixa i prima» (*DAG.*), «nou grossa» (*DFa.*), i apareix ja en Belv. 1805, i Lab. 1839. Notem, a més, la forma *anoua* (Val., Alcoi) 'nou més grossa que l'ordinària' (*AlcM*), forma feta damunt *nou*. — ⁸ Incloent-hi el lleonès occid., car el mirandès *noç* correspon a una antiga forma diftongada *nuoç*; *NUCEM* allí hauria donat *noç* (Leite de V., *Philol. Mirand.* i, 231). — ⁹ *ALF*, 920: la zona de *nose* i les altres variants corresponents a *o* oberta inclou tot el territori a l'est del Roine, sense exceptuar les valls valdenses, però sí part dels Alps i el Drôme, i afegint-hi quasi tot el Gard i l'est del Hérault. Després, la *o* oberta comença a aparèixer des dels límits orientals del gc. (Ariège, H. Garonne) fins a Baiona i Bordeus, exceptuant però una zona de *o* tancada en el centre Sud-Oest de la Gironda. — ¹⁰ Així en el *Donat Provensal* i en el *Breviari d'Amor* (rima amb *crotz*, v. 11552); com hem notat supra (n. 6) en la poesia de Llull *notz*, usat com a mot occità, també apareix en rima amb *o* tancada, i creiem que un altre exemple de *notz* en rima es troba en Peire d'Alvernhe, *Qui bos vers*. — ¹¹ No sabem si hi ha una relació amb la *o* oberta de l'it. *nòcciolo* 'pinyol de fruita', napol. *nuozzola*, que deuen venir de *NUCILUS per *NUCLEUS*, però que estan en evident